



O'ZBEK VA RUS TILLARIDA SIFAT SO'Z TURKUMINING QIYOSIY O'RGANILISHI

Hakimjonova Mohimbegim Mansurjon qizi

hakimjonovamohimbegim@gmail.com

*Farg'ona davlat universiteti, chet tillari fakulteti tillarni o'qitish: ingliz tili
yo'nalishi talabasi*

Annotatsiya. *Ushbu maqolada o'zbek va rus tillaridagi sifat so'z turkumi qiyosiy tahlil qilinadi. Har ikki til uchun umumiy va farqli grammatik, semantik xususiyatlar ko'rib chiqilib, sifatlarning ifoda vositasi sifatida tutgan o'rni ochib beriladi. Shuningdek, sifatlarning insoniyat hayotidagi kundalik va madaniy ahamiyati yoritilgan. Maqola tilshunoslik, tarjimonlik va pedagogika sohalarida tadqiqot olib boruvchi mutaxassislar uchun foydali bo'lishi mumkin.*

Kalit so'zlar: *sifat so'z turkumi, o'zbek tili, rus tili, grammatik xususiyatlar, semantik tahlil, darajalanish, qiyosiy tilshunoslik, inson hayoti, kundalik muloqot, ifoda vositasi.*

Abstract. *This article provides a comparative analysis of the adjective word class in Uzbek and Russian languages. It examines both the common and differing grammatical and semantic features of adjectives in the two languages, highlighting their role as expressive tools. Furthermore, the article explores the significance of adjectives in everyday human life and cultural contexts. The content may be useful for researchers in the fields of linguistics, translation, and pedagogy.*

Keywords: *adjective word class, Uzbek language, Russian language, grammatical features, semantic analysis, degrees of comparison, comparative linguistics, human life, daily communication, means of expression.*

Аннотация. *В данной статье проводится сравнительный анализ имён прилагательных в узбекском и русском языках. Рассматриваются общие и различающиеся грамматические и семантические особенности прилагательных, а также их роль как средства выражения. Кроме того,*



освещается значение прилагательных в повседневной жизни человека и в культурном контексте. Статья может быть полезной для исследователей в области лингвистики, перевода и педагогики.

Ключевые слова: *имя прилагательное, узбекский язык, русский язык, грамматические особенности, семантический анализ, степени сравнения, сравнительное языкознание, человеческая жизнь, повседневное общение, средство выражения.*

Til insoniyat madaniyatining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Uning boyligi va ifoda vositalarining xilma-xilligi tilning ifoda etuvchanligi va taraqqiyotini aniqlaydi. So'z turkumlari – tilning grammatik asosini tashkil etuvchi elementlar bo'lib, ularning har biri o'ziga xos grammatik va semantik xususiyatlarga ega. Ushbu maqolada biz o'zbek va rus tillarida sifat so'z turkumini qiyosiy tahlil qilamiz, uning asosiy grammatik xususiyatlarini o'rganamiz va bugungi kunda insoniyat hayotidagi o'rnini ko'rib chiqamiz.

O'zbek tilida sifat so'z turkumi

O'zbek tilida sifat so'z turkumi predmetning belgisini, xususiyatini, sifatini, holatini ifodalovchi so'z turkumidir. Sifatlar otlarni aniqlab, ularga qo'shimcha ma'lumot beradi.

- Grammatik xususiyatlari: O'zbekcha sifatlar son, kelishik va daraja bo'yicha o'zgaradi. Masalan: yaxshi, yaxshiroq, eng yaxshi; yaxshi kitob, yaxshi kitobning. Sifatlar ot oldida yoki ot orqasida kelishi mumkin, ammo asosan ot oldida keladi.

- Semantik xususiyatlari: Sifatlar rang, shakl, hajm, sifat, ta'm, hid va boshqa ko'plab belgilarni ifodalaydi. Masalan: qizil olma, dumaloq stol, katta uy, shirin sharbat.

- Darajalanishi: O'zbek tilida sifatlar uch darajada qo'llaniladi: oddiy, qiyosiy va orttirma daraja.

Rus tilida sifat so'z turkumi

Rus tilida sifat (прилагательное) predmetning belgisini, xususiyatini, sifatini ifodalovchi so'z turkumidir.



- Grammatik xususiyatlari: Ruscha sifatlar jins, son va kelishik bo'yicha o'zgaradi. Masalan: хороший, хорошая, хорошее, хорошие; хорошая книга, хорошей книги. Sifatlar ot oldida keladi.

- Semantik xususiyatlari: Ruscha sifatlar o'zbekcha sifatlar singari rang, shakl, hajm, sifat, ta'm, hid va boshqa belgilarni ifodalaydi. Masalan: красное яблоко, круглый стол, большой дом, сладкий сок.

- Darajalanishi: Rus tilida ham sifatlar uch darajada qo'llaniladi: oddiy (простая степень), qiyosiy (сравнительная степень) va orttirma (превосходная степень) darajalar.

O'zbek va rus tillarida sifatlarning qiyosiy tahlili

O'xshashliklari:

- Ikkala tilda ham sifatlar predmetning xususiyatlarini ifodalaydi va otlarni aniqlaydi.

- Ikkala tilda ham sifatlar darajalanadi.

- Ikkala tilda ham sifatlar semantik jihatdan keng ma'noga ega.

Farqlar:

- Ruscha sifatlar jins, son va kelishik bo'yicha o'zgaradi, o'zbekcha sifatlar esa asosan son va kelishik bo'yicha o'zgaradi. Jins o'zgarishi o'zbek tilida otga taalluqlidir.

- O'zbek tilida sifatlarning ot keyin kelishi ham mumkin, rus tilida esa bu kamdan-kam hollarda kuzatiladi.

- O'zbek va rus tillarida sifatlarning darajalanish usullari biroz farq qiladi (masalan, o'zbek tilida "-roq", "-gina" qo'shimchalari qo'llaniladi, rus tilida esa "-ee", "-ейший" qo'shimchalari ishlatiladi).

Sifat so'z turkumi insoniyat hayotida juda muhim rol o'ynaydi. Uning ahamiyati quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- Aniq va aniq tasvirlar yaratish: Sifatlar yordamida biz ob'ektlarni batafsil va ravshan tasvirlay olamiz, ularning xususiyatlari haqida to'liq ma'lumot beramiz. Bu adabiyot, jurnalistika, badiiy asarlarda muhim ahamiyatga ega.

- Munozarani aniqlash: Sifatlar fikrlarni aniqlashtiradi, ularga aniqlik va tafsilot kiritadi. Ilmiy yozuv, huquqiy hujjatlarda bu juda muhim.



- Badiiy ifoda: Sifatlar badiiy asarlarda obrazlarni yaratib, ularga his-tuyg'ular va emotsiyalarni qo'shadi.
- Marketing va reklama: Sifatlar mahsulotlarning afzalliklarini ta'kidlash, ularni jozibador qilib taqdim etish uchun reklama va marketingda keng qo'llaniladi.
- Kundalik muloqot: Kundalik hayotimizda ham biz sifatlardan foydalanib, ob'ektlarni tavsiflaymiz, ularni bahoslaymiz, taqqoslaymiz.

Bundan tashqari, sifatlar kundalik hayotimizdahan muhim rol o'ynaydi. Biz sifatlar yordamidanarsalarni taqqoslaymiz, baholaymiz va tanlaymiz. Masalan, biz do'kondan olma sotib olayotganda, uningrangini, hajmini va ta'mini baholaymiz. Yoki, biz kiyim sotib olayotganda, uning rangini, materialini va uslubini baholaymiz.

Xulosa qilib aytganda o'zbek va rus tillarida sifat so'z turkumining grammatik va semantik xususiyatlarini o'rganish tilning ifoda etuvchanligi va boyligini tushinishda muhim rol o'ynaydi. Sifat so'z turkumining insoniyat hayotida o'rni juda katta bo'lib, u fikrlash, muloqot, tasvirlash va badiiy ijodda muhim vosita hisoblanadi. Tilning rivojlanishi bilan birga sifat so'z turkumi ham boyib, takomillashadi va insoniyatning tafakkuri va madaniyatini aks ettiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bobojonov, S. Hozirgi o'zbek adabiy tili. Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi nashriyoti, (2010).
2. Rasulov, A., & Jo'raev, M. O'zbek tili grammatikasi. Toshkent: Fan nashriyoti, (2015).
3. Kuznetsova, N. A., & Vinogradov, V. V. Русская грамматика. Москва: Просвещение, (2002)
4. Zokirov, M. Qiyosiy tilshunoslik asoslari. Toshkent: Universitet nashriyoti, (2008).
5. Лапшин, А. М. Сравнительная грамматика тюркских и славянских языков. Санкт-Петербург: Наука, (2000).
6. Norqulova, Z. "Sifatlar va ularning tildagi roli." Til va adabiyot, №3, 45–49-betlar, (2019).
7. Mahmudov, N. Hozirgi o'zbek adabiy tili morfologiyasi. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, (2004).



8. Попова, И. Н., & Казакова, К. А. Грамматика русского языка: морфология и синтаксис. Москва: Русский язык, (2005).